

A sajmeggy rovarvilága

Dr. Tuba Katalin – egyetemi docens
SoE, Erdőművelési és Erdővédelmi Intézet

Mint a sajmeggy kórokozójáról készített cikkben már említettem: „A sajmeggy (*Prunus* vagy *Cerasus mahaleb* L.) fatermesztési szempontból nem tartozik a jelentős fafajaink közé, de az erdők ökológiáját tekintve szerepe egyáltalán nem elhanyagolható.” Kártevőinek ismertetésekor, a kórokozókhoz hasonlóan, a kertészeti növényvédelmében jelzett, illetve a faunisztikai munkákban felbukkanó fajokat tudom bemutatni.

A cseresznyék és meggyek rokonsági körébe tartozó fafajokon szép számmal fordulnak elő herbivor és xilofág fajok. E fajok önmagukban azonban nem jelentenek komoly veszélyt, de együttesen, a sajmeggyegyedekre gyakorolt hatásaitak mégsem hagyhatjuk figyelmen kívül. A sajmeggyet károsító fajok ökológiai vonatkozásaik, a magasabb fajszám miatt akár pozitív megítélést is kaphatnak. Lássuk ezeket a fajokat!

Az *Anthonomus humeralis* ormányosbogár a sajmeggy virágbimbójában fejlődik. Lárvája a virág generatív részeivel táplálkozik, és az álcák bábozódása is a bimbóban megy végbe. Tevékenysége következtében a bimbók torzulnak, nem nyílnak ki, majd leszáradnak.

Rokona, az *Anthonomus rectirostris* nőténye a tojásait mélyen, a magig besüllyeszti a fiatal terméskezdeményekbe. Az álcák a mag anyagával táplálkoznak. A kukac típusú lárva, mielőtt bebábozódna, a magban elkészíti a nemző számára a kibújási nyílást. Mindkét ormányosfaj széles körben elterjedt és közönséges Európában. Évi egy nemzedékük fejlődik. Az imágók telelnek át, kövek alatt vagy a mohatakaróban, majd kora tavasszal megjelennek és elhelyezik tojásaikat. Monofág fajok, csak a *Prunus*, esetleg *Cerasus* fajok terméseit, illetve virágait károsítják.

Érdekes, de nem egyedülálló a gubacsszúnyogok körében, hogy nőtényeik csak olyan termésekbe rakják tojásaikat, ahol már más károsítók,

leginkább ormányosok, bejutottak a termésbe és aprócska lyukat hagytak rajta. Így kerül a sajmeggyek termésébe a *Lasioptera cerasiphera* gubacsszúnyog is, mint másodlagos károsító.

A virágrügyekben a *Contarinia pruniflorum* gubacsszúnyog több lárvája is növekedhet egyszerre. Talajban bábozódó, monofág faj. Károsításának hatására a zárt virágrügyek megnagyobbodnak.

A meggyvirágmoly (*Argyresthia pruniella*) Európában általánosan elterjedt, évi egynemzedékes faj. Nem csupán meggyeken, cseresznyéken, de berkenyéken, galagonyán, körtén és őszibarack rügyeiben is ki tud fejlődni. A nőtény a petéket kéregpedésekbe, a rügyek tövébe helyezi el egyesével vagy két-három petét tartalmazó csomókba. A peték telelnek át. A hernyók korán tavasszal, március–április folyamán kelnek ki és berágják magukat a rügyekbe. Valójában virágrügyet keresnek, ahol előbb a generatív részeket fogyasztják el, majd a terméskezdeményeket. Egy lárva fejlődése során akár 6 rügyet is tönkretelhet. Májusban a talajban bábozódnak. Az új nemzedék június–júliusban jelenik meg. Alkonyatkor repül, napközben az ágakon fejjel lefelé lógva figyelhető meg.

A sajmeggy gyümölcsseit károsíthatja az európai cseresznyeléggy (*Rhagoletis cerasi*) lárvája is. A nőtény gyümölcslegyek a termésekbe egyesével,

peterakást gátló feromon kíséretében helyezik el tojásaikat. A lárvák a termés húsát fogyasztják és mintegy 14 napos fejlődést követően a talajba vonulnak bábozódnak, ahonnan az imágók csak a következő évben késő tavasszal bújnak elő. A termések fertőzöttségének mértéke nagyban függ a növény és a kártevő fenológiájának összehangoltságától, amelyet az időjárási tényezők nagyban befolyásolnak.

A délkelet-ázsiai származású pettyesszárnyú muslica (*Drosophila suzukii*) polifág faj, számos termesztett és vadon termő gyümölcsben kifejlődik. A cseresznye- és meggyfajokon mind elsődleges, mind másodlagos károsítóként felléphet. Elsődleges károsítóként a nőtények fűrészes tojócsövével a vékony héjú egészséges, érésben lévő gyümölcsökbe helyezik tojásaikat. Másodlagos károsítóként más muslicafajokhoz hasonlóan sérült, romlásnak indult gyümölcsökbe petéznek. A gyümölcsökben táplálkozó lárva kártételét a tojásrakás során a gyümölcsbe jutó élesztőgombák és baktériumok is fokozzák. Az élesztőgombák egyben fontos táplálékforrásai is a muslicalárváknak. Jelentősebb kártételére sajmeggyben talán azért nem kell számítanunk, mert a sajmeggy érésére populációja még nem tud olyan nagy mértékben felszaporodni.

A sajmeggy lombozatán kora tavasztól kezdve számos bagolylepke, ara-

A Myzus lythri károsítása következtében fonák felé besodródott levelek

A Recurvaria nanella ürülékmentes aknája

szoló lepke, szövőlepke, sodrómoly hernyója, levéldarazsak álhernyói és lombormányosok táplálkoznak. A védett kardos lepke (*Iphiclides podalirius*) is szívesen fogyasztja leveleit.

Az elsősorban kökényen előforduló *Eriophyes homophyllus* és *E. prunispinosae* gubacsatka a sajme gyen is megjelenik. A tünetek alapján a két faj különbsége leginkább úgy adható meg, hogy az *E. homophyllus* a levél ere mellett képezi gömbölyded, szőrös gubacsait, melyek a levél fonákán apró lyukkal nyílnak, míg az *E. prunispinosae* a főeren túl a mellékereken és a levélszéleken is képez kissé elliptikus, szőrös, fonákon nyíló gubacsokat. Az *E. similis* is levélgubacsokat okoz, de ezek a gubacsok a levél széléhez közelebb keletkeznek, esetleg mellékerekhez kötöttek és nem szőrösök, talán valamivel kisebbek is.

A *Dasineura tortrix* gubacsszúnyog sodratszerű elváltozásokat okoz a *Prunusok* és *Cerasusok* levelén. Egy-egy ilyen sodratban több nyű is fejlődik. A károsított levelek némileg megvastagodnak, porcossá, törékennyé válnak. A lárva bábozódni a talajba vonul. Évi egynemzedékes faj.

A levéltetvek jelentősebb károsításánál számolnunk kell a levelek különböző mértékű besodródásával, torzulásával. A sajme gy a levéltetvek szempontjából az elsődleges tápnövény szerepét töltheti be, ahol az ivaros alakok ősszel párosodnak és az ivaros tojásaik a rügyek tövében áttelelnek. A sajme gyen számos levéltetűfaj előfordul, így a közönséges, szinte polifág jellegű fekete cseresznye-levéltetű (*Myzus cerasi*). A levéltetvek kö-

zül a sajme gyet elsősorban a *Myzus lythri* károsítja. Egyedei a csúcsi leveleken alakítják ki zsúfolt telepeiket. Szívogatásuk következtében a levelek felhólyagosodnak, a fonák felé besodródznak.

Május vége felé a sajme gy felszabaddul ennek a fajnak a károsítása alól, hiszen a tetű egyedei a füzényekre (*Lytbrium* spp.) vándorolnak és a nyár folyamán ott táplálkoznak. Érdekes, hogy ennél a levéltetűfajnál a sajme gyen nem figyeltek meg hangyalátogatottságot, míg a füzényeken igen. Szárnyas egyedei ősszel térnek vissza a sajme gyre, ahol a rügyek tövében tojás alakban telelnek át. Tünetei a sajme gyen hasonlóságot mutatnak a *Taphrina minor* gombafaj által okozott tünetekkel. Az elkülönítésnél a levéltetveket magukat vagy ezek hiányában a gomba deres jellegű exoaszksz bevonatát kell keresni.

A *Rhopalosiphum padi* levéltetű szintén gyakran megtalálható a sajme gy levelein a tavaszi időszakban. Nyáron ez a faj egyszikű növényeken táplálkozik, például perjeféléken, kalászos gabonán és kukoricán. A kártétel következtében a sajme gy levelei tengelyirányban a fonák felé besodród-

A hangyalátogatott *Roepkea marchali* levéltetűfajnak szintén elsődleges tápnövénye a sajme gy.

A *Phorodon humuli* levéltetű tojás alakban telet a *Prunusok* rügyeinek tövében, így a tavaszi időszakban gyakran előfordul a sajme gyen, nyár elején azonban a komlóra migrál. Mindkét tápnövényén vektorszeret is betölt a vírusok terjesztésében. Károsítása nyomán a levelek torzulnak, kanalasodnak, hólyagosodnak.

Az *Ectoedemia mahalebella* törpemoly monofág, legfőképpen a sajme gyet kedvelő, egynemzedékes aknázófaj. Tojásait a levél fonákára helyezi. Többnyire a levél szélén és csak ritkán a levél középső részén, de akkor erek közelében, készíti el aknáját, a június végétől október közepéig terjedő időszakban. Az akna kígyóaknaként indul, majd kerekded, foltaknává szélesedik, amiben a rágcsálék és az ürülék az akna közepén helyezkedik el. Az *E. atricollis* molylepke szintén a levelek fonákára helyezi tojásait. Aknáképzése csaknem egy hónappal később kezdődik, mint az *E. mahalebella* esetében. A kikelő lárvák a levél színén először kígyóaknát készítenek több hurokkal, melyet szabálytalan foltaknává szélesítenek ki. A lárva az aknában bábozódik be. Polifág faj.

A *Lyonetia clerkella* polifág aknázó molylepke faj, de aknáit leginkább gyümölcsfák levelein készíti el. Kígyóaknája az elejétől a végéig szélesedik és önmagát is keresztezheti. Az ürülék az akna középvonalában helyezkedik el. Általában a levél felszínén kifeszített kokonban bábozódik. Rokona, a szintén polifág *L. prunifoliella* a legfia-

A Phyllonorycter cerasicolella aknája a levél színén

talabb leveleket aknázza. Az aknája ugyanúgy, mint az előző fajnál kígyóaknaként indul, de rövid időn belül kiszélesedik. Többnyire a levél fonákán szótt kokonban bábozódik.

A *Recurvaria nanella* sarlós ajkú molyféle fiatal lárvái az őszi időszakban (augusztus és október folyamán) készítik el aknáikat a leveleken. A lárvák rövid téli nyugalom után a rügyekben a fiatal levelek között fejlődnek. Aknáiból a rágsálékot és az ürüléket apró nyílásokon keresztül eltávolítja.

A *Phyllonorycter cerasicolella* moly monofág, évi 2-3 nemzedékes faj, mely a levél fonákán általában két mellékér között alakítja ki foltaknáját. A lehullott levelekben a lárvá telet, és csak tavasszal bábozódik be.

Az oligofág *Stigmella plagicolella* törpemoly a nyár második felében júliustól, októberig él a levélaknáiban. A tojásait a levélfonákra helyezi, ahol az akna kígyóaknaként indul, majd a lárvá első vedlése után a levél színén folytatja az aknázást foltaknává szélesítve járatát. Az aknán kívül bábozódó faj.

A sajmeggyen ezen túl még számos polifág aknázófaj is előfordul.

Az *Yponomeuta padella* és a *Y. evonymellus* olyan pókhálós molyfajok, melyek a cseresznyéken és a meggyeken egyaránt előfordulnak Európában. Nyári hernyófészkekkel kísért rágsáikat időről időre a sajmeggyeken is meg lehet figyelni, de károsításuk nem szokott elhatalmasodni ezen a fajon.

Az *Yponomeuta mahalebella* hernyója szigorúan monofág, azaz csak a sajmeggy leveleit, fiatal kergét és a rü-

A *Stigmella plagicolella* aknája

gyeit fogyasztja. Ennek a Közép-Európában nem honos, Európában is ritka fajnak, a károsítását Magyarországon még nem tapasztaltuk. Megjelenésére annyiban számíthatunk, hogy Olaszországban és Ukrajnában nagyobb területeken is jelzik a faj előfordulását. Egynemzedékes, július–augusztus folyamán repül, párosodás után a nőstények tojásait 80–100 db-os csomókba, tetőcserép-szerűen helyezik el a kergén és ragacsos anyaggal vonják be. A lárvák még a tél folyamán kifejlődnek, de hibernált állapotban maradnak márciusig, áprilisig. Ekkor szétszédnek és rövid ideig a rügyekben vagy a levelekben aknáznak. A második lárvastádiumtól kezdve tudnak szövédéket készíteni. Ekkortól kezdve egyre több hernyó gyűlik össze és egyre nagyobb fészkeket készítenek és a

szövédék védelmében tetemes levélmennyiséget fogyasztanak el, akár teljes ágakat is lecsupaszítva. Körülbelül héthetes táplálkozás után július folyamán bábozódnak be. Bábjaik függőlegesen lógnak a szövédékben.

A sajmeggy hajtásain, ágain több polifág pajzstetűfaj is megtelepedhet, különösen kedvezőtlen élőhelyeken, így például a kaliforniai pajzstetű (*Quadraspidiotus perniciosus*) vagy a közönséges teknős pajzstetű (*Parthenolecanium corni*).

Legyengült fákön a kis és a nagy kéregszű (*Scolytus mali* és *S. rugulosus*) szaporodhat el. Az ilyen fák növekedésükben visszamaradnak vagy a körülményektől függően rövid időn belül elpusztulnak.

Idős, főleg sérült sajmeggy fák törzsében megtalálhatjuk a nagy farontólepke (*Cossus cossus*) hernyóját.

A kéregmoly (*Enarmonia formosana*) egymást követő nemzedékének zavartalan fejlődése a kéreg alatt olyan mértékű károsodást idézhet elő, ami a sajmeggy részleges vagy teljes pusztulásához vezethet.

A törzsben, vastagabb ágakban kifejlődhetnek még polifág cincérfajok is, így például a létracincér (*Saperda scalaris*).

Láthatjuk, hogy a sajmeggy specialitái ritkább, bár nem védett fajok, míg a polifág fajok ismertebbek, egyben gyakoribbak is. 🌿

A *Phyllonorycter cerasicolella* aknája a levél fonákán

**Hirdessen az
Erdészeti Lapokban!**